

מראי מקומות- עבודה זרה י"ג

- א. **ושאינן מעוטרות מותרות-כ' ה ריטב"א** דאדאף דלכאו' זה פשוט, מ"מ י"ל דנקט זה אגב הא דרישא דמעוטרות אסורות. א"נ, אשמעינן דלא גזרי' הני אטו הני. א"נ, רק בכה"ג שאינן מעוטרות מותרות, משום שיש שם מעוטרות. אבל אם לא היו שם מעוטרות, אז יהי' הכל אסור, משום דיום אידם הוא, ומסתמא נוטלין המכס להע"ז. ועוד יש ליישב ע"פ מש"כ הרשב"א, דהק' למה באמת שאינן מעוטרות מותרות, הרי כיון דיום אידם הוא, א"כ כל היכא דשקיל העכו"ם המכס, אף אם אינו נותנו להע"ז, מ"מ הרי הוא אזיל ומודה להע"ז שלו על שהרויח ע"י קבלת המכס. ותי' או דבאמת באינן מעוטרות לא שקיל שום אדם מכס מיניהו. ואי נמי שקיל, י"ל דלפני דלפני הוא, דכיון דלא מטי מיד ישראל ליד גוי דשקיל מכסא לית לן בה [וצ"ע כוונתו בזה, הרי לכאו' החשש דאזיל ומודה אין שייך להא דלפני עור, אלא דאיסור הוא דלא ישמע על פיך, כמש"כרש"י לעיל ו, וא"כ מה מהני הא דהוי לפני דלפני, וצ"ע]. ועכ"פ, לפי דברי הרשב"א שפיר מיושב קו' הריטב"א, דקמ"ל בסיפא דזה נחשב לפני דלפני ומותר.
- ב. **דקא מתהני מריחא-העיר ה ריטב"א**, הא כאן אינו מכיון ליהנות מהריח, וקיי"ל דהיכא דאפשר ולא קא מכיון שרי, וא"כ מהו האיסור דכאן. ותי' דאפי' בלא קא מכיון, אין מתירין אלא דרך העברה, אבל הכא דנסיב ויתיב התם, חיישינן שיכוין ומתהני, ולכך אין מתירין לכתחלה. עוד תי' הרמב"ן דר"ל ס"ל דמתני' מוקי לה כרבנן דבר שאינו מתכוין אסור [כ"נ בכוונתו, ע"ש].
- ג. **אבל מהנה שרי... נהנה אסור, מהני לא כ"ש-ובביאור מחלקותם, ע' ב רשב"א** אשהק' על ר"ל, וכי לית לי' מתני' דאסור להרויח להעכו"ם ביום אידם משום דאזיל ומקריב ממאי דזבין להו. ותי' דכיון דהוא נו"נ עם התגר, והתגר עצמו אינו מקריב, אלא מוכר לאחרים, להכומרים וכדו', וא"כ הו"ל לפני דלפני, ואינו עובר. ולגבי מהנה לע"ז, ס"ל דאין איסור בכך. ור' יוחנן סבר דנהי דלפני דלפני מותר, הני מילי היכא דאינו בריא שיעשה העבירה, אבל הכא משום ודאי מהני לע"ז נגעו בה, ואם נהנה אסור ק"ו מהנה [וק', הרי מעיקרא משמע דר"ל ס"ל דאינו אסור להנות לע"ז, אלא דמלבד זה הי' ק' דהרי לכאו' אי' איסור דמקריבין לע"ז. אבל בשי' ר' יוחנן משמע דהכל א' הוא, וצ"ע].
- ד. **ואיזהו עיקור, המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה-פ רש"י**, אבל עיקור שטרף בו אסור לעשות כן בידים. וכבר הבאנו דברי הריטב"א לעיל (יא). דהאיסור הוא משום צער בעלי חיים או משום בל תשחית. אולם ע' בחי' הראב"ד דכאן, דכ' דמניחה ואינו נותן לה מזונות, והיא אינה יכולה לילך ולרעות בשדה, וממילא מתה מאליה. וביאר דקנס גדול הוא דקנסינן לי', שאם יחתוך רגליה מן הארכובה ולמעלה, או שיעשנה גיסטתרא, הרי היא מתה, אלא דאנו רוצים שתמות מיתה מנוולת לעיניו ויצטער.
- ה. **ואיזהו עיקור, המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה-ע' ב תוס' רי"ד** דהק' דעדיין שייך ליהנות ממנה בכה"ג, שהרי יכול הוא לשוחטה, ואנן בעינן שלא יהנה ממנו, דומיא דירקבו ויוליך לים המלח. ועוד, לקמן מקשינן מעיקור בהמה דקדשים דקתני נועל דלת בפניה והיא מתה, משמע דגם כאן מהארכובה ולמעלה קתני, דהיא מתה, ומש"ה מקשה אמאי לא עבדי בקדשים הכי, דאי מן הארכובה ולמטה, מה מקשה אמאי לא עבדי בקדשים הכי, התם אסירי בהנאה ודלמא שחיט לה בתר הכי ואכיל לה, אלא לאו ש"מ דגם כאן מן הארכובה ולמעלה הוא [וצ"ע כוונתו בזה, האם בא לומר דבאמת גרסי' מן הארכובה ולמעלה, או סתם כוונתו להק' והניח בקו', ואין ברור לי, וצ"ע]. וע"ע בתורת חיים דביאר החילוק בין בהמה וכו', דהיכא דהוא עושה עיקור בבהמה, מינכרא מלתא ותו לא אתא בה לידי תקלה, וכש"כ דאי בעי למשחטי' וא לשווי' גיסטרא דשפיר טפי. אבל פירות וכסות וכו', ירקבו, וסגי בהכי ולא בעינן שריפה, דכיון דמניחין במקום שאין אדם יכול לבוא שם אלא בדוחק, ליכא למיחש לתקלה. אבל מעות וכלי מתכות, כיון דלא שייך בהו רקבון, לכך צריך שיוליכום לים המלח.
- ו. **מפני שהוא כמציל מידם-ע' ב מאירי** (מועד קטן יא. ד"ה יארוד), שכ' מגדולי המפרשים דאוסרין אא"כ גובה אותם בחובו, דלא נקרא מציל אא"כ היו חייבין לו. אולם המאירי עצמו חולק וס"ל דאף להרויח נקרא מציל מידם ומותר.
- ז. **ללמוד תורה ולישא אשה- כ' תוס' דמותר לטמא בטומאת חוץ לארץ לישא אשה רק אם דעתו לחזור**, אבל אם אין דעתו לחזור, ודאי אינו יכול לירד לחו"ל (ואפי' ישראל נמי אינו יכול לירד בכה"ג). והק' היעב"ץ דאם אי' דאינו מותר אא"כ כוונתו לחזור לא", א"כ למה ירד הוא לגבה, הרי אם דעתם לחזור לא", תעלה היא לו בא". אלא משמע לכאו' דבכל אופן מותר לרדת לזיווג הגון, אף אם אין דעתו לחזור. ומה דאי' בכתובות דברוך המקום שהרג מי שירד מא"י לחו"ל לישא אשה, י"ל דהי' לו זיווג הגון בא", אלא דנתן עיניו בממון שהביאה לו האשה שבחו"ל.
- ח. **אמר אביי אמר קרא... לא תעשון כן לד' אליקים-כ' ה חזון איש** (יו"ד קפ"ט, ג') דאין כוונת אביי דיש איסור השחתת קדשים כדי שלא יבואו לידי תקלה, דאי"ז נכנס בגדר השחתה, רק כוונתו היתה לומר דאם אפשר למעט צריך למעט, וא"כ אמר אביי דאסור גיסטרא משום דאפשר בנועל

דלת בפניה. ומה שאמר רבא משום דנראה כמטיל מום, כוונתו ליישב למה אין מנשרים פרסותיה, ואין כוונתו להשיב להא דאין משוין גיטרא, דהא גיטרא אינו בכלל עשיית מום.

ט. **לדמי חזי-פי' ה חזון איש**(יו"ד קפ"ט, ד') דאין הביאור דחייב עליו משום דהזיקו ומפסידו מדמיו, דהא במום השני אינו מפסידו מדמיו כלום, אלא במאי דחזי להחליף קדושתו על אחר חזינן דאכתי הוא בקדושה, ואסור להמם המוקדשין אע"פ שהם בעלי מומין, אבל בזמן הזה קליש קדושתו טפי, ולכן אפי' תם אינו אסור אלא מדרבנן.

י. **נהי דלא חזי לגופי', לדמי חזי- הק' רעק"א**(בגלה"ש), הא פלוגתת תנאי דהביא רש"י לענין מטיל מום בקדשים מיירי בבכור, ובכור לא חזי לדמי, דהא אין שייך לחלל קדושת בכור, והניח בצע"ג. וע' **בקהלות יעקב**(סי' ז', ד"ה ונלענ"ד) דכ' לתרץ ע"פ מש"כ ה **רמב"ם** דגם בזמן הזה אי' איסור דאורייתא להטיל מום בקדשים, רק דאינו לוקה עליו, ולכא' זהו דלא כמסקנת הגמ' כאן דאין בזמן הזה אלא איסור דרבנן. וכ' הקה"י דהא אי' בתוספתא בלא מחלוקת דהמטיל מום בבעל מום לוקה, ומשמע דאינו תלוי במח' ר"מ ורבנן. וכ' הקה"י ד"ל דס"ל להרמב"ם דכן הק' הגמ' כאן, מדברי התוספתא, דמבואר בסתמא דהמטיל מום בבעל מום לוקה ולא ממח' ר"מ ורבנן. וע"ז תי' הגמ' כאן דהאי תנא דתוספתא ס"ל דאין איסור אלא בזמן בהמ"ק קיים, ומשום דחזי לדמי. ולפי ה' אוקימתא אה"נ, בכור שאחזו דם גם בזמן המקדש אין איסור דאורייתא להטיל בו מום, כיון דבכור בעל מום לא חזי אפי' לדמי. אבל לדינא קיי"ל כהמשנה שם, דאף בזמן הזה איכא איסור דאורייתא להטיל מום בקדשים. ומה דאין לוקין, כ' בשם **הבית אפרים** דכיון דעיקר איסור דמטיל בעל מום בבעל מום נלמד מרבויה דכתי' "כל" אין לוקין עליו, כיון דהאזרה לא כתיב מפורש בקרא. וא"כ, יוצא דקו' רעק"א מעיקרא ליתא, דלא הק' הגמ' מהמשנה דר"מ וחכמים כלל, אלא הקו' הי' מהברייתא, וי"ל דתנא דתוספתא ס"ל דאף אם אינו חזי להקרבה ממש, צריך עכ"פ להיות חזי לדמי [אבל לכא' עדיין ק' לשי' רש"י, שהביא המח' ר"מ ורבנן, ומשמע דס"ל דהגמ' הק' מהמשנה שם, ולא מהתוספתא, וצ"ע]. וע' לקמן ביישב אחרת לשי' הרמב"ם מה**מנחת חינוך**.

יא. **לאפוקי הכא דלא לדמי חזי ולא לגופי' חזי-וע' ב קהלות יעקב**(ז', ב') שהביא מה שהק' האחרונים דלכא' מה דאמר' דלא חזי לא לדמי ולא לגופי' הוא רק למ"ד דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא, וא"כ אין שייך להקריב קרבן היום, אבל למ"ד דקידשה לעתיד לבוא, א"כ גם היום בעצם שייך להקריב קרבן, וא"כ למה נאמר דלא לדמי חזי ולא לגופי' חזי, הרי שפיר חזי. וכ' דלכא' צ"ל דסוגיין ס"ל כמ"ד לא קידשה לעתיד לבוא. אבל כ' דעדיין ק' לשי' הרמב"ם, דפסק (בית הבחירה ו') דמקריבין אע"פ שאין כאן בית, ומ"מ פסק דמטיל מום בקדשים בזמן הזה אינו לוקה משום דאינו ראוי להקרבה, הרי שפיר ראוי הוא להקרבה. וע' **במנחת חינוך**(י"ח, י"ג) דכ' דס"ל להרמב"ם דבאמת אסור מדאורייתא בזמן הזה, משום דקיי"ל דקידשה לעתיד לבוא, אלא דמ"מ אינו לוקה, דאולי כיון דסכ"ס צריך לבנות מזבח, א"כ זה נחשב מחוסר מעשה, וא"כ לא הי' ברור כ"כ להרמב"ם עד כדי כך שילקה. אבל סוגיין לא הי' צריך לזה, דס"ל דלא קידשה לעתיד לבוא, וא"כ ודאי אינו לוקה, ואינו אסור אלא מדרבנן, משום דס"ל דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא.